

LAIKAS BE IR SU EDUARDU VODZINSKU

2008 m., Eduardo jubiliejiniai 80-čio metai, praėjo be jo. Nors jau geras laiko tarpas, kai fiziškai neįsivaizduoju Eduardo tvirtos ir šiltos rankos, bet jo alkūnės jausmas vis tas pats, daugeliu visai atsitiktinių smulkmenų primenantis jo gyvenimo skonį. Gera vis dar jausti jo buvimą greta, kartu su draugais prisiminti, ką jis tuo ar kitu atveju pasakytų, kaip pasielgtų. Gal todėl gera, kad Edvardas – taip jį vadino draugai – kažkaip ypatingai mylėjo gyvenimą ir mokėjo, net ne mokėjo, o tiesiog stichiškai juo džiaugėsi, lyg nematomoje skrynioje uždarydamas nemalonius ar skaudžius dalykus ir savo gyvenimui visuomenėje pasilikdamas visa, kas įdomu, kas sukuria gyvenimo pilnatvę, kuo galima pasidalinti su kitais ir mainais iš kitų pasiimti. Tikrieji vertybių mainai – kai tu spinduliuoji savo energiją ir dvasinius turtus, ir kartu turtėji pats, pažindamas vis naujus žmones, įvykius ar nutikimus.

Apie Edvardo mokslinių tyrimų rezultatus ir juodo, būtino tiems rezultatams pasiekti darbo didžiulę apimtį teko rašyti anksčiau, minint jubiliejinės datas. Dolomitas, iš jo susidaranti antrinė klinitis arba dedolomitas, Nemunėlio atodangose kartu aptinkami dolomitiniai miltai ir silicito „kepalai“, gipso ir dolomito tirpimas, karstiniai reiškiniai bei jų pasekmės, Stipinų svitos dolomito įvairovė, aprašyta Petrašiūnų karjere ir Skalių kalne, visas devono franio aukšto „dolomitinis pjūvis“, matomas šiaurės Lietuvos atodangose ar laužyklose, – tai buvo Edvardo ir tiesioginis mokslinis darbas, ir džiaugsmą teikęs pašaukimas. Pašaukimo objektų – pilių geologija ir jų sandaros, istorijos atkūrimas, viso pasaulio kraštų ir rūšių smėlio pavyzdžių kaupimas, universalios sedimentų ir nuosėdinių uolienų klasifikacijos kūrimas ar lietuviškų geologijos terminų išgryninimas ir daryba – buvo per akis. Apie viską buvo aprašyta, daugiausia – Geografijos metraščio tomuose. Lietuvių kalbos pritaikymas, vartojimas profesiniame geologų žodyne visada rūpėjo Edvardui. Neatsitiktinai jis buvo vienas pirmųjų, ėmėsis tęsti Vytauto Gudelio lietuviškų geologijos terminų kūrybos darbą. Tai taip pat buvo pašaukimas, ilgai neįtrauktas į teminių darbų planą, paprasčiausiai – profesinė ir pilietinė pareiga, auka, atiduota bendram Lietuvos geologijos labui.

Prisimindamas, kiek laiko ir jėgų atėmė darbas kaupiant „faktinę medžiagą“ ruošiamiems devono litologiniams–paleogeografiniams žemėlapiams, turėčiau apgailestauti, kad, suplanavęs ir prisiėmęs vykdyti šį ilgametį projektą, atitraukiau ir Edvardą nuo jo darbų. Galėčiau ne tik apgailestauti, bet ir jausti sąžinės graužimą, jeigu ir pats nebūčiau devono uolienų sudėties geocheminių bei petrografinių tyrimų perspektyvą paaugęjęs paleogeografinėms rekonstrukcijoms. Tos rekonstrukcijos ir jų grafinė išraiška žemėlapiuose – apvainikavimas darbų etapo, tyrimų brandos atspindys, prestižo reikalas. Tačiau tikrasis atradimo džiaugsmas ir gyvoji mintis gimsta „čiupinėjant“ ir tiriant pačią uolieną, tą iš gelmių iškeltą kerno gabalą.

Tačiau ir faktinio duomenų kaupimo darbe Edvardas išliko savimi. Jo potraukis, prierašumas detalei, objektyviai tiksliai faktų ir išvadų fiksavimui, jų nerūšiuojant ir nekvestionuojant, buvo nepralenkiamas ir nepalenkiamas. Šį jo bruožą kažkada prilyginau miško aprašymui, kur kiekvienas aprašytas medis yra svarbiau ir už patį mišką. Bendras vaizdas, apibendrinimai, interpretacijos laikui bėgant vis labiau atrodo vienadieniais subjektyviais dalykais, o pačią tikrąją gamtotyrinio darbo vertę sudaro detalė, konkretus objektyviai fiksuotas faktas.

Kelintą kartą atsiverčiu E. Vodzinsko ištikimosios gyvenimo draugės žmonos Aldonos ir kolegės Vitos Rastenenės pastangomis išleistos prisiminimų knygos puslapius ir gėriuosi jo vaikystės bei paauglystės metraščiu, rašytu iki trečiojo studijų kurso Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete.

Reiškinų ir mokslo objektų stebėjimas bei sugebėjimas visą tai preciziškai aprašyti – jo prigimtyje. Gal dėl to taip įdomu ir tiek daug informacijos gauni skaitydamas jo prisiminimus knygoje „Toks tas gyvenimas...“. Būtent – toks, su visais nuotykiams, sutiktų žmonių, vaikų, mokinių ir suaugusiųjų, portretais, o svarbiausia – nenustygstančio savo kailyje, viską matančio, sugeriančio į save, sumaniai apsuktus ir kartu sąžiningo, darbštaus, iš Raudondvario vaikų namų, Kauno Brazilkos išdygusio, lyg gyvastingas augalas išsiskleidusio berniuko paveikslas. To paveikslas nenusakosi taip,

Eduardas (kairėje) su Motina ir broliu Vaclovu 1943 m. spalio 12 d. prieš išlydint brolių darbams į Vokietiją.

Eduardas (left) with his mother and brother Vaclovas on 12 October 1943 seeing off the brother to forced works in Germany.

kaip jį nupasakojo pats Edvardas – su gausybe epizodų iš pačio sunkiausio Lietuvai karo ir pokario laiko, matyto smalsios paauglystės akimis. Ir visur – globojanti, rengianti ir maitinanti ranka motinos, kurios paveikslas – vienas ryškiausių ir gražiausių.

Edvardo prisiminimai – tai nepakartojamo individualaus gyvenimo ataskaita, tarsi savotiška kempinė, sugėrusi autentiškas ir esmines tokio lemtingo tautai etapo spalvas. Iš istorijos, savo patirties ar tėvų pasakojimų žinome, kas ir kaip vyko, kai du kartus ėjo frontas, ėjo vokiečių ir rusų kareiviai į vieną ir kitą pusę, būtinai pereidami ir Kauną. Žinome, o daugelis prisimename dar ir prieškarį. Bet kokia tų esminių etapų ir įvykių kasdienybė, kokios tikrosios buvo tų dienų spalvos? Daugelio atmintyje tai liko tik nespaltvotos nebylios fotografijos pavidalu, o Edvardo prisiminimuose tos spalvos tokios ryškios, jog atrodo, kad kartu su juo būtum gyvenęs, praėjęs tais jo gyvenimo keliais ir matęs, kaip jis prisitaiko prie

besikeičiančių aplinkybių, kaip sukasi neprarasdamas savo įgimto vitališkumo, sugebėjimo viską matyti, pajauti ir prisiminti. Prasmingas ir labai tikras knygos pavadinimas „Toks tas gyvenimas...“. Toks, kokį teko gyventi ir gyvenant matyti kitų gyvenimus, prisiminti sutiktų žmonių pavardes, juos ištikusius nuotykius ir dar parašyti, kada kuris mirė ir kur palaidotas. Tas dėmesys savo gyvenimo pakeleiviams ir jų matymas tiesiog fantastiškas. Jau nuo mažų dienų jis jautė ne vien save ir savo būtį, bet akylai fiksavo viską, kas sukosi aplink. Ir vėliau tuo matymu mielai dalijosi, pasakodamas draugams ir artimiesiems, gražiai išsakydavęs jiems skirtuose eilėraščiuose.

Visko neišvardysi. Reikia skaityti tuos prisiminimus ar apie „Rojaus sodą“ ir prieglaudą Raudondvaryje (kartu su informacija apie Tiškevičių rūmus ir visą jų šeimą), pirmuosius karo metus, mokymąsi Kauno amatų mokykloje, mokyklos draugo Henriko Kurausko laikraščių pardavėjo vaidmenį Dramos teatre, įsimintą visam laikui, apie butus ir krautuves plėšiančius sovietų kareivius, jo gyvenimui lemtingus 1945 metus – saugumo kamerą, naujus darbo įgūdžius Vorkutos šachtoje, grįžimą į Kauną nesudarius bylos, mokslo siekimą suaugusiųjų gimnazijoje, gyvenimo tęsinio pasirinkimą ir galiausiai apie geologijos skyrių Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete. Ir visuose kelio vingiuose – žmonės, jų bruožai ir papildoma informacija apie juos (kaip apie kameros vienbutį Juozą Keliuotį, po tardymų dažnai kartojusį savo priežodį „tak skazala karoleva“). Ta „papildoma informacija“ – vieni įdomiausių Edvardo knygos puslapių, liudijančių jo žingeidumą, per visą gyvenimą neišblėsusį smagumą pažinti viską nors naujo ir apie tai papasakoti.

Smalsumas, noras kuo daugiau patirti ir pasiimti, pasimokyti iš to, kas pažinta, – tai spinduliuoja iš visų knygos puslapių.

Užverti knygą ir dar ilgai norisi grožėtis knygos viršeliu – spalvingomis žmonių figūromis ant Edvardo numylėtos dolomito arkos virš Kruojos upės. Viršelį sukūręs mūsų kolega Mykolas Kaminskis jautriai pagavo prisiminimų dvasią – gyvenimas nesustoja, ir tegul juo džiaugiasi visi, kas kaip moka. Taip, kaip mokėjo Eduardas Vodzinskas.

Vytautas Narbutas